Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Наукова бібліотека ім. М. Максимовича
Інформаційно-бібліографічний відділ

Фортинський Федір Якович

(15 (27).02 1846 – 12 (25).12 1902)

рекомендаційний список літератури

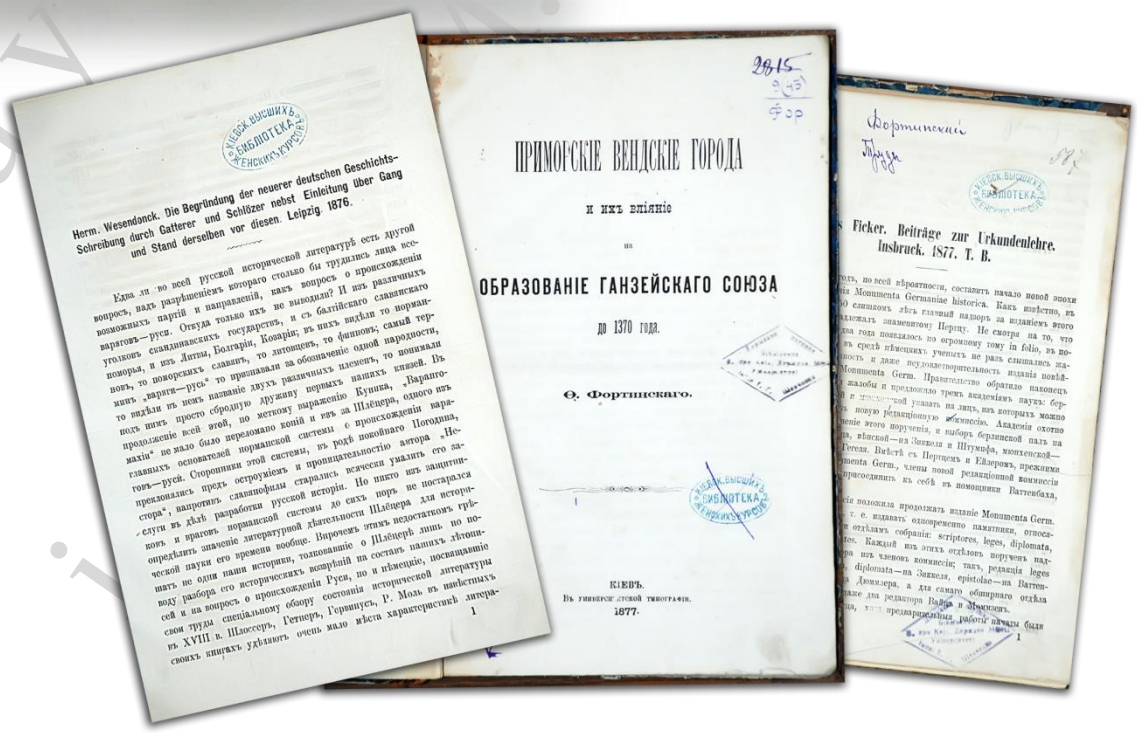

Наукова бібліотека ім. М. Максимовича

Фортинський Федір Якович (15 (27).02 1846 – 12 (25).12 1902) : рекомендаційний список літератури / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Наук. б-ка ім. М. Максимовича, Інформ.-бібліогр. від. ; [упоряд.: І. І. Тіщенко, Г. В. Красільчук ; за заг. ред. І. І. Тіщенко ; наук. ред. д-р наук з соціальних комунікацій О. О. Сербін ; іл. Ю. В. Петровська]. – Київ : [б. в.], 2021. – 44 с.

Список укладено до 175-річчя від дня народження професора Київського університету – Федіра Яковича Фортинського (1846–1902), видатного українського історика-медієвіста. Представлена література у списку, відображає фонди Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

Основні наукові праці Ф. Я. Фортинського

1872

1. **Причины** распадения монархии Карла В. : (вступительная лекция, читанная доцентом Ф. Фортинским в Университете Св. Владимира 19-го октября 1872 года) // Университетские известия. – Киев, **1872**. – № 12, отд. 2. – С. 1–16.

2. **Титмар** Мерзебургский и его хроника. – Санкт-Петербург: Тип. В. Безобразова и Ко, **1872**. – IV, 201 с.

ТИТМАРЪ МЕРЗЕБУРГСКІЙ

и

ЕГО ХРОНИКА.

Ѳ. Я. ФОРТИНСКАГО.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ В. БЕЗОБРАЗОВА И КОМП.

(Вас. Остр., 8 л. № 45).

1872.

ПРИЧИНЫ РАСПАДЕНІЯ МОНАРХІИ КАРЛА В.

(Вступительная лекція, читанная доцентомъ Ѳ. Фортинскимъ въ Университетѣ Св. Владиміра 19-го октября 1872 года).

28 января 814 г. умеръ Карлъ В.; единственный оставшійся въ
выхъ сынъ его, Людовикъ, коронованный отцомъ не задолго до смерти,
зпрекословно занялъ престолъ его. Людовику Бл. досталась, увѣ-
отъ историки, благоустроенная монархія, съ хорошо организован-
администраціею, съ послушною церковію, съ покорными подданн-
, съ безопасными отъ внѣшнихъ нападеній границами и пр. И
е? Не проходитъ и 25 л., какъ эта благоустроенная монархія
дается на три независимыя государства. Быстрое вымираніе ка-
овъ въ 880—884 г. соединило было на время распавшуюся мо-
но лишь за тѣмъ, чтобы чрезъ 4 г., она снова распалась и
на 3, а на 7 частей. Къ началу X в. въ одной Франціи было
висимыхъ областей, а къ концу этого вѣка—до 60.
е быстрое разложеніе монархіи Карла В. естественно воз-
желаніе выяснить себѣ его причины. Историки, занимавшіеся
росомъ, указывали, какъ на причину разложенія монархіи
на неопредѣленность порядка престолонаслѣдія и обычая
дарства между наслѣдниками: эта неопредѣленность, го-
произвела борьбу между сыновьями Людовика Бл., кон-
зложеніемъ монархіи; то указываютъ историки на жад-
ъ бароновъ, которые, пользуясь борьбою каролинговъ,
ть себѣ коронныя земли и пріобрѣсть право наслѣд-

1

1874

3. **Приложение** к протоколу Совета 3 мая : мнения доцентов Фортинского и Драгоманова о сочинениях магистра Лучицкого // Университетские известия. – Киев, **1874**. – № 7, ч. 1 : офиц. – С. 49–56.

4. **Развитие** папской власти в средние века : (публичная лекция, читанная доцентом Фортинским 16 декабря 1873 г. в пользу недостаточных студентов и голодающих Самарской губернии) // Университетские известия. – Киев, **1874**. – № 1, ч. 2 : неофиц., отд. 1. – С. 1–20.

5. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1874**. – № 7, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 39–57. – Рец. на кн.: Bremisches Urkundenbuch. Im Auftrage des Senats der freien Hansestadt Bremen herausgegeben von D. R. Ehmck und W.V. Bippen. Erster Band. Bremen, 1373. (Urkunden bis 1300). Zweiter Band. Erste Lieferung (– bis 1320).

6. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1874**. – № 6, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 17–37. – Рец. на кн.: Jahrbücher des Fränkischen Reichs unter Ludwig dem Frommen von Bernhard Simson. Band 1. 814–830 Leipzig 1874; Herausgegeben durch die Historische Commission bei der Königlichen Akademie der Wissenschaften.

1875

7. **Из Геттингена.** Отчет о командировке // Журнал Министерства народного просвещения. – Санкт-Петербург, **1875**. – № 10. – С. 78–90.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

8. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1875**. – № 1, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 12–51. – Рец. на кн.: Histoire de la géographie et des découvertes géographiques depuis les temps les plus reculés jusgu'a nos jours, par M. Vivien de Saint-Martin. Paris, 1873.

9. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1875**. – № 5, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 111–135. – Рец. на кн.: Histoire des institutions politiques de l'ancienne France par Fustel de Coulanges. I v. Paris. 1875.

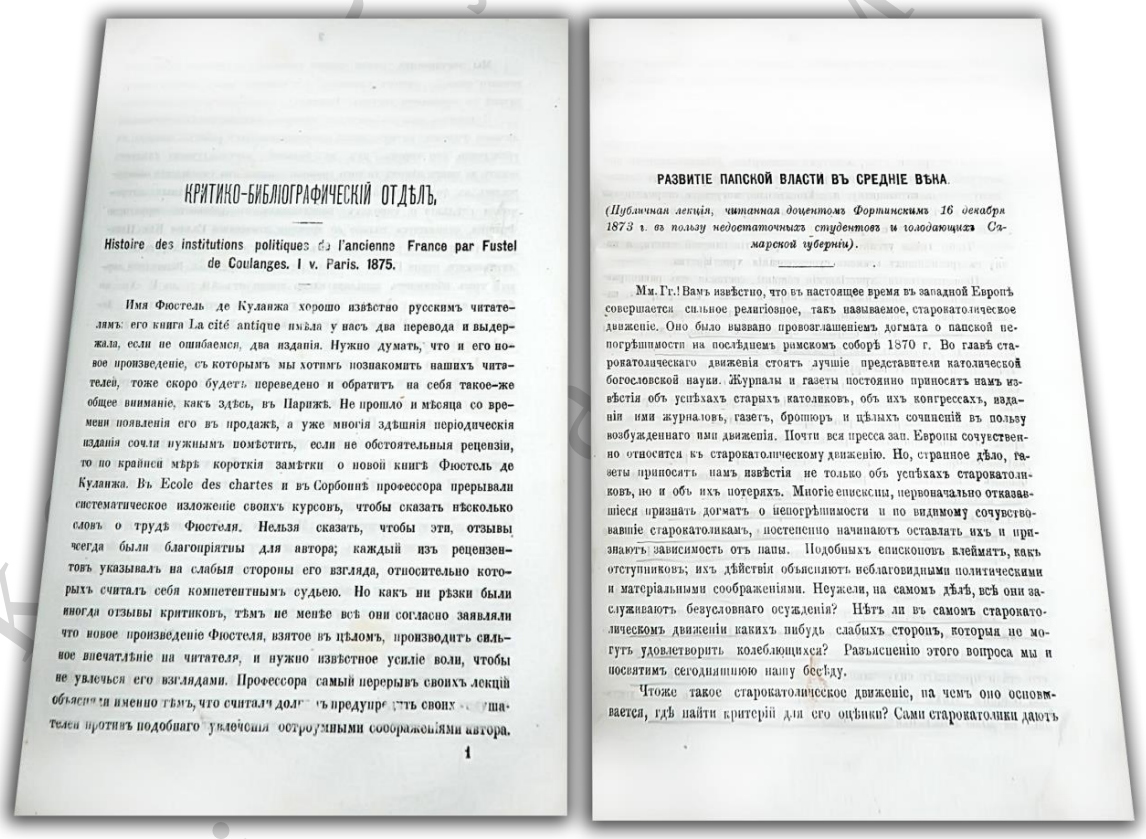

КРИТИКО-БИБЛІОГРАФИЧЕСКІЙ ОТДѢЛЪ.

Histoire des institutions politiques de l'ancienne France par Fustel de Coulanges. I v. Paris. 1875.

Имя Фюстель де Куланжа хорошо извѣстно русскимъ читателямъ: его книга La cité antique имѣла у насъ два перевода и выдержала, если не ошибаемся, два изданія. Нужно думать, что и его новое произведеніе, съ которымъ мы хотимъ познакомить нашихъ читателей, тоже скоро будетъ переведено и обратитъ на себя такое-же общее вниманіе, какъ здѣсь, въ Парижѣ. Не прошло и мѣсяца со времени появленія его въ продажѣ, а уже многія здѣшнія періодическія изданія сочли нужнымъ помѣстить, если не обстоятельныя рецензіи, то по крайней мѣрѣ короткія замѣтки о новой книгѣ Фюстель де Куланжа. Въ Ecole des chartes и въ Сорбоннѣ профессора прерывали систематическое изложеніе своихъ курсовъ, чтобы сказать нѣсколько словъ о трудѣ Фюстеля. Нельзя сказать, чтобы эти, отзывы всегда были благопріятны для автора; каждый изъ рецензентовъ указывалъ на слабыя стороны его взгляда, относительно которыхъ считалъ себя компетентнымъ судьею. Но какъ ни рѣзки были иногда отзывы критиковъ, тѣмъ не менѣе всѣ они согласно заявляли что новое произведеніе Фюстеля, взятое въ цѣломъ, производитъ сильное впечатлѣніе на читателя, и нужно извѣстное усиліе воли, чтобы не увлечься его взглядами. Профессора самый перерывъ своихъ лекцій объясняли именно тѣмъ, что считали долгомъ предупреждать своихъ слушателей противъ подобнаго увлеченія остроумными соображеніями автора.

1

РАЗВИТІЕ ПАПСКОЙ ВЛАСТИ ВЪ СРЕДНІЕ ВѢКА.

(Публичная лекція, читанная доцентомъ Фортинскимъ 16 декабря 1873 г. въ пользу недостаточныхъ студентовъ и голодающихъ Самарской губерніи).

Мм. Гг.! Вамъ извѣстно, что въ настоящее время въ западной Европѣ совершается сильное религіозное, такъ называемое, старокатолическое движеніе. Оно было вызвано провозглашеніемъ догмата о папской непогрѣшимости на послѣднемъ римскомъ соборѣ 1870 г. Во главѣ старокатолическаго движенія стоятъ лучшіе представители католической богословской науки. Журналы и газеты постоянно приносятъ намъ извѣстія объ успѣхахъ старыхъ католиковъ, объ ихъ конгрессахъ, изданія ими журналовъ, газетъ, брошюръ и цѣлыхъ сочиненій въ пользу возбужденнаго ими движенія. Почти вся пресса зап. Европы сочувственно относится къ старокатолическому движенію. Но, странное дѣло, газеты приносятъ намъ извѣстія не только объ успѣхахъ старокатоликовъ, но и объ ихъ потеряхъ. Многіе епископы, первоначально отказавшіеся признать догматъ о непогрѣшимости и по видимому сочувствовавшіе старокатоликамъ, постепенно начинаютъ оставлять ихъ и признаютъ зависимость отъ папы. Подобныхъ епископовъ клеймятъ, какъ отступниковъ; ихъ дѣйствіи объясняютъ неблаговидными политическими и матеріальными соображеніями. Неужели, на самомъ дѣлѣ, всѣ они заслуживаютъ безусловнаго осужденія? Нѣтъ ли въ самомъ старокатолическомъ движеніи какихъ нибудь слабыхъ сторонъ, которыя не могутъ удовлетворить колеблющихся? Разъясненію этого вопроса мы и посвятимъ сегодняшнюю нашу бесѣду.

Чтоже такое старокатолическое движеніе, на чемъ оно основывается, гдѣ найти критерій для его оцѣнки? Сами старокатолики даютъ

1876

10. **Практические** занятия в École des chartes и в École des hautes études в Париже // Журнал Министерства народного просвещения. – Санкт-Петербург, **1876**. – № 1. – С. 1–17.

11. **Приморские** вендские города и их влияние на образование Ганзейского союза до 1370 г. // Университетские известия. – Киев, **1876**. – № 4, ч. 2 : неофиц., отд. 1. – С. 116–269; № 5. – С. 372–425; № 7. – С. 609–712; № 8. – С. 714–809; № 9. – С. 897–942; № 10. – С. 1072–1092; № 11. – С. 1093– 1119; № 12. – С. 1245–1289.

1877

12. **Приморские** вендские города и их влияние на образование Ганзейского союза до 1370 года. – Киев: Унив. тип., **1877**. – II, 419 с.

Рецензії: ***Бережков М.*** *// Журнал Министерства народного просвещения. – Санкт-Петербург, 1877. – № 4, отд. 2. – С. 306–315;* ***Котляревский А. А.*** *Сочинения А. А. Котляревского / А. А. Котляревский. – Санкт-Петербург, 1889. – Т. 2. – С. 390–391.*

13. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1877**. – № 1, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 17–28. – Рец. на кн.: Julius Ficker. Beiträge zur Urkundenlehre. Insbruck. 1877. Т. В.

14. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1877**. – № 4, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 159–176. – Рец. на кн.: Herm. Wesendonck. Die Begrundung der neuerer deutschen Geschichts-Schreibung durch Gatterer und Schlözer nebst Einleitung über Gang und Stand derselben vor diesen. Leipzig. 1876.

1878

15. **Новые** открытия в области истории ордена Темплиеров // Университетские известия. – Киев, **1878**. – № 2, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 16–30; № 4, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 83–93.

16. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1878**. – № 10, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 373–392. – Рец. на кн.: Le village sous l'ancien regime / A. Babeau. – Paris, 1878.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

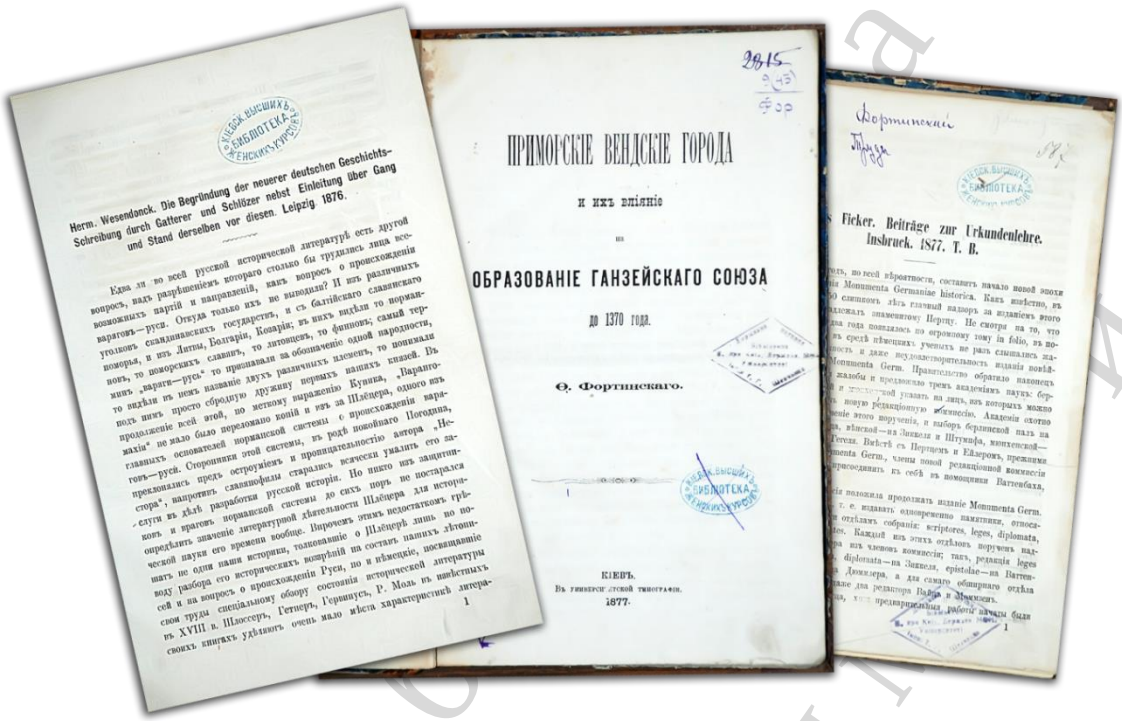

1879

17. **Научно-историческая** деятельность Георга Вайца // Университетские известия. – Киев, **1879**. – № 3, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 65–78; № 4, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 79–112.

1880

18. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1880**. – № 3, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 29–45. – Рец. на кн.: Monumenta Germaniae historica: 1) Diplomatum tomus I. F.°Hannoverae 1872; 2) Diplomatum tomi I pars prior. 4° Hannoverae 1879.

19. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1880**. – № 12, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 455–458. – Рец. на кн.: Recueil de tac-similés à l'usage de l'école des chartes. Premier fascicule. Paris. 1880.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

ВАРЯГИ И РУСЬ.

Историческое изслѣдованіе С. Гедеонова, 2 ч. СПБ. 1876 г.

Рецензія профессора Ѳ. Фортинскаго.

Новыя открытія въ области исторіи ордена Темпліеровъ.

A. Babeau. Le village sous l'ancien régime. Paris 1878.

1881

20. **Положение** городских ремесленников в Германии в средние века : (речь, читанная на торжественном акте университета Св. Владимира 9 января) // Университетские известия. – Киев, **1881**. – № 2, ч. 2 : неофиц., отд. 1. – С. 53–72.

21. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1881**. – № 8, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 203–216. – Рец. на кн.: Zeittafeln der deutschen Geschichte im Mittelalter / G. Richter. – Halle, 1881. 4.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

1882

22. **Научная** разработка истории первого крестового похода // Университетские известия. – Киев, **1882**. – № 4, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 83–99; № 5, ч. 2 : неофиц., Критико-библиогр. отд. – С. 227–240.

1883

23. **Подготовка** к изданию грамот Оттона В. // Университетские известия. – Киев, **1883**. – № 7, ч. 2 : неофиц., Критика и библиогр. – С. 233–258.

ПОДГОТОВКА КЪ ИЗДАНІЮ ГРАМОТЪ ОТТОНА В.

1) *Monumenta Germaniae Historica: diplomatum regum et imperatorum Germaniae tomi I pars secunda. Hannoverae. 1882.*
2) *Das Privilegium Otto I für römische Kirche vom Jahre 962 erläutert Th. Sickel. Innsbruck. 1883.*

G. Richter. Zeittafeln der deutschen Geschichte im Mittelalter, Halle. 1881.

Положеніе городскихъ ремесленниковъ въ Германіи въ средніе вѣка.

(Рѣчь, читанная на торжественномъ актѣ университета Св. Владиміра 9 января).

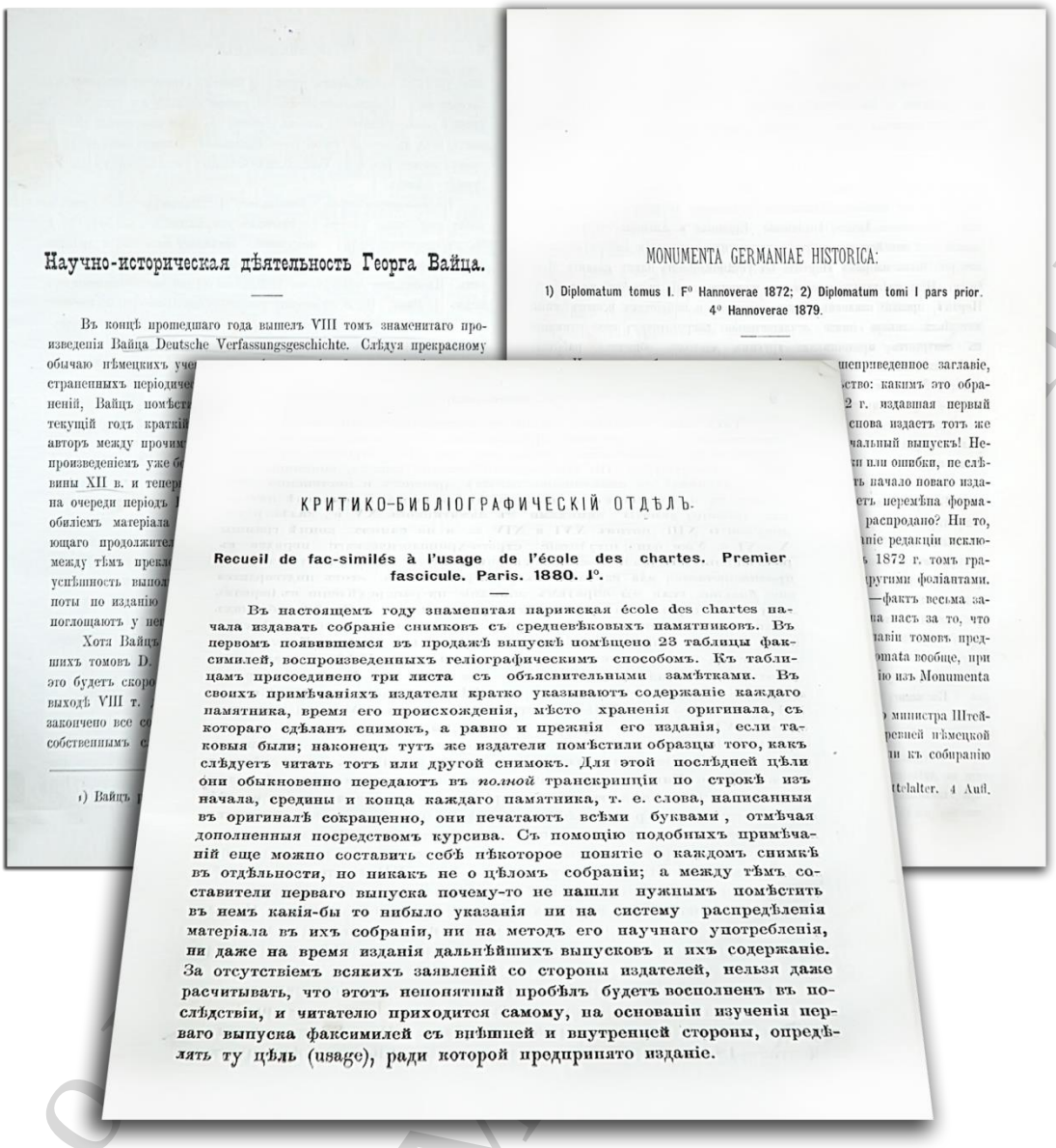

Научно-историческая дѣятельность Георга Вайца.

Въ концѣ прошедшаго года вышелъ VIII томъ знаменитаго произведенія Вайца Deutsche Verfassungsgeschichte. Слѣдуя прекрасному обычаю нѣмецкихъ уче… страненныхъ періодиче… неній, Вайцъ помѣст… текущій годъ краткій… авторъ между прочим… произведеніемъ уже б… вины XII в. и тепер… на очереди періодъ … обиліемъ матеріала … ющаго продолжител… между тѣмъ прекл… успѣшность выпол… поты по изданію … поглощаютъ у не…

Хотя Вайцъ … шихъ томовъ D. … это будетъ скоро … выходѣ VIII т. … закончено все с… собственнымъ с…

1) Вайцъ …

MONUMENTA GERMANIAE HISTORICA:

1) Diplomatum tomus I. F° Hannoverae 1872; 2) Diplomatum tomi I pars prior. 4° Hannoverae 1879.

…шеприведенное заглавіе, …ство: какимъ это обра… …2 г. издавшая первый …снова издастъ тотъ же …чальный выпускъ! Не… …и или ошибки, не слѣ… …ть начало новаго изда… …етъ перемѣна форма… …распродано? Ни то, …ніе редакціи исклю… …ъ 1872 г. томъ гра… …другими фоліантами. …—фактъ весьма за… …на насъ за то, что …авіи томовъ пред… …omata вообще, при …ію изъ Monumenta …министра Штей… …ревней нѣмецкой …и къ собиранію …ttelalter. 4 Aufl.

КРИТИКО-БИБЛІОГРАФИЧЕСКІЙ ОТДѢЛЪ.

Recueil de fac-similés à l'usage de l'école des chartes. Premier fascicule. Paris. 1880. 1°.

Въ настоящемъ году знаменитая парижская école des chartes начала издавать собраніе снимковъ съ средневѣковыхъ памятниковъ. Въ первомъ появившемся въ продажѣ выпускѣ помѣщено 23 таблицы факсимилей, воспроизведенныхъ геліографическимъ способомъ. Къ таблицамъ присоединено три листа съ объяснительными замѣтками. Въ своихъ примѣчаніяхъ издатели кратко указываютъ содержаніе каждаго памятника, время его происхожденія, мѣсто храненія оригинала, съ котораго сдѣланъ снимокъ, а равно и прежнія его изданія, если таковыя были; наконецъ тутъ же издатели помѣстили образцы того, какъ слѣдуетъ читать тотъ или другой снимокъ. Для этой послѣдней цѣли они обыкновенно передаютъ въ *полной* транскрипціи по строкѣ изъ начала, средины и конца каждаго памятника, т. е. слова, написанныя въ оригиналѣ сокращенно, они печатаютъ всѣми буквами, отмѣчая дополненныя посредствомъ курсива. Съ помощію подобныхъ примѣчаній еще можно составить себѣ нѣкоторое понятіе о каждомъ снимкѣ въ отдѣльности, но никакъ не о цѣломъ собраніи; а между тѣмъ составители перваго выпуска почему-то не нашли нужнымъ помѣстить въ немъ какія-бы то нибыло указанія ни на систему распредѣленія матеріала въ ихъ собраніи, ни на методъ его научнаго употребленія, ни даже на время изданія дальнѣйшихъ выпусковъ и ихъ содержаніе. За отсутствіемъ всякихъ заявленій со стороны издателей, нельзя даже расчитывать, что этотъ непонятный пробѣлъ будетъ восполненъ въ послѣдствіи, и читателю приходится самому, на основаніи изученія перваго выпуска факсимилей съ внѣшней и внутренней стороны, опредѣлять ту цѣль (usage), ради которой предпринято изданіе.

1884

24. **История** средних веков : [лекции, читанные в Императорском Университе Св. Владимира Ф. Я. Фортинским] / [сост. и изд. студ. 2 курса М. Карпинским]. – [Киев] : [б. и.], [**1884**]. – 653 с. – Литография.

25. **Опыты** систематической обработки исторической критики // Университетские известия. – Киев, **1884**. – № 8 : В память пятидесятилетнего юбилея Университета Св. Владимира, 1834–1884. – С. 1–32.

Науко… імені М. М… …ча

26. **Ставровский** Алексей Иванович // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета Св. Владимира (1834–1884) / сост. издан под ред. В. С. Иконникова. – Киев, **1884**. – С. 619–622.

27. **Цых** Владимир Францевич // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета Св. Владимира (1834–1884) / сост. издан под ред. В. С. Иконникова. – Киев, **1884**. – С. 724–728.

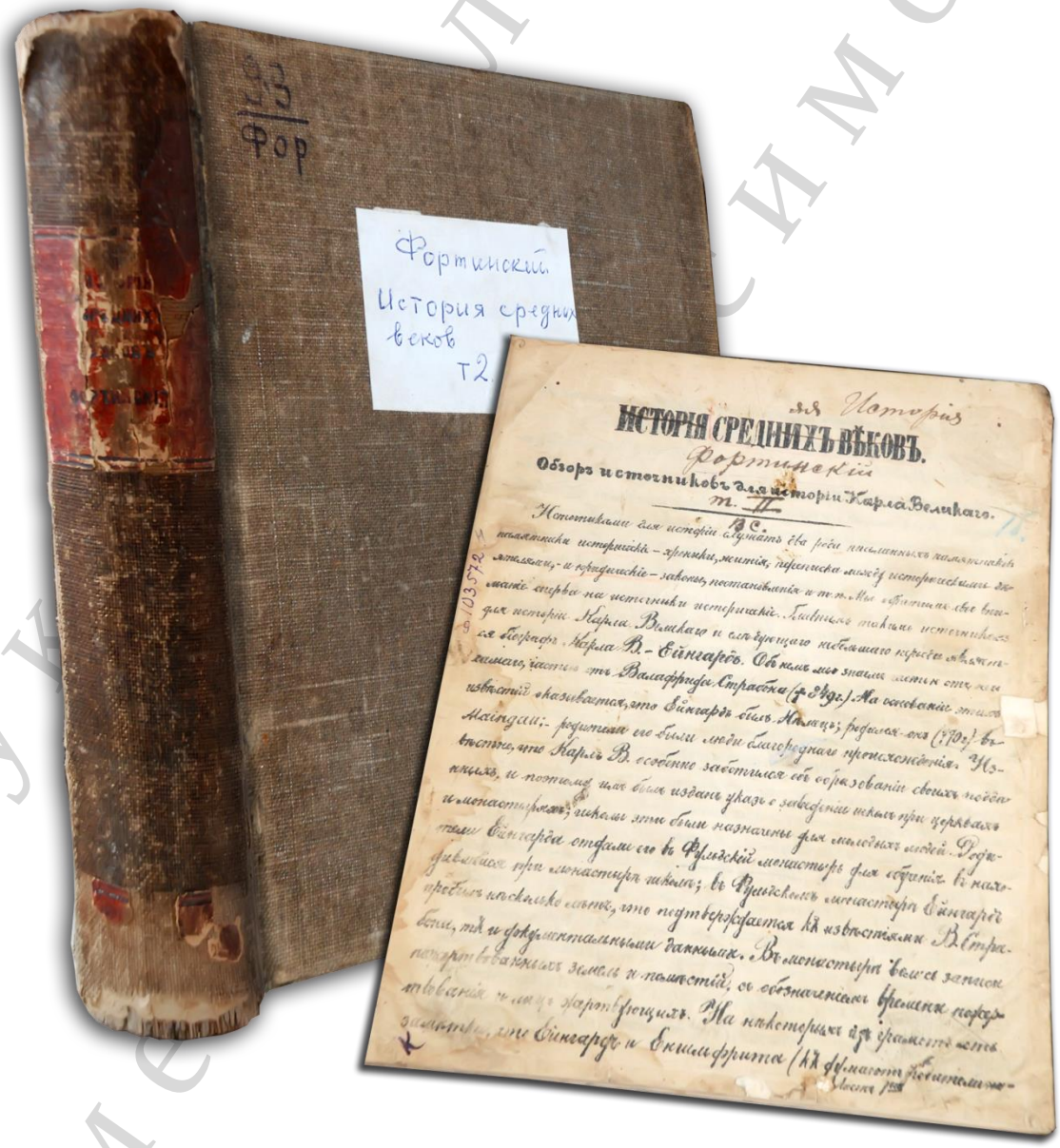

Наукова бібліотека імені Максимовича

1885

28. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1885**. – № 1, ч. 2 : неофиц., Критика и библиогр. – С. 1–17. – Рец. на кн.: Учебник всеобщей истории (со включением отечественной). Средние века / Ю. Функе. – Киев, 1884.

1886

29. **Научно-издательская** деятельность Георга Вайца // Университетские известия. – Киев, **1886**. – № 6, ч. 2 : неофиц., Критика и библиогр. – С. 145–173.

30. **Новое** издание произведений Григория Турского // Университетские известия. – Киев, **1886**. – № 3, ч. 2 : неофиц., Критика и библиогр. – С. 27–44.

1887

31. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1887**. – № 6, ч. 2 : неофиц., Критика и библиогр. – С. 63–83. – Рец. на кн.: Le Comité des travaux historiques et scientifiques.

1888

32. **Крещение** князя Владимира и Руси по западным известиям // Чтения в Историческом Обществе Нестора-Летописца. – Киев, **1888**. – Кн. 2, отд. 2. – С. 95–128.

33. **О научно-исторической** деятельности Георга Вайца // Чтения в Историческом Обществе Нестора-Летописца. – Киев, **1888**. – Кн. 2, отд. 1. – С. 98–100; 271.

34. **О тайных** статутах тамплиеров // Чтения в Историческом Обществе Нестора-Летописца. – Киев, **1888**. – Кн. 2, отд. 1. – С. 29–32; 57.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

35. **Об успехах** дипломатической науки на Западе // Чтения в Историческом Обществе Нестора-Летописца. – Киев, **1888**. – Кн. 2, отд. 1. – С. 129–131.

1891

36. **[Рецензія]** // Университетские известия. – Киев, **1891**. – № 2, ч. 2 : неофиц., Критика и библиогр. – С. 1–8. – Рец. на кн.: Историческое обозрение. Сборник Исторического общества при С.-Петербургском университете за 1890 г. Т. 1.

1892

37. **Борьба** Парижского университета с нищенствующими монахами в половине XIII века : (публичная лекция в пользу голодающих, произнесенная 8 марта 1892 г. в Университете Св. Владимира) // Журнал Министерства народного просвещения. – Санкт-Петербург, **1892**. – № 9, отд. 2. – С. 61–89.

1894

38. **Разбор** сочинения Н. М. Бубнова под заглавием «Сборник писем Герберта как исторический источник (983–997) критическая монография по рукописям» / составлен профессором Ф. Я. Фортинским. – Санкт-Петербург : Тип. Императорской Академии наук, **1894**. – 55 с.

1897

39. **Рецензия** на сочинение, представленное в Историко-филологический факультет для приобретения степени магистра всеобщей истории, под заглавием: «Возстание Уота Тайлера. Очерки из истории разложения феодального строя в Англии».

Д. Петрушевского. Часть первая. СПБ. 1897 / И. Лучицкий, Ф. Фортинский // Университетские известия. – Киев, **1897**. – № 11, ч. 1 : офиц. – С. 1–5.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

Література про Ф. Я. Фортинського

1884

40. **Фортинский Ф. Я.** Фортинский Федор Яковлевич : [автобіографія] / Ф. Я. Фортинский // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета Св. Владимира (1834–1884) / сост. издан под ред. В. С. Иконникова. – Киев, **1884**. – С. 677–679.

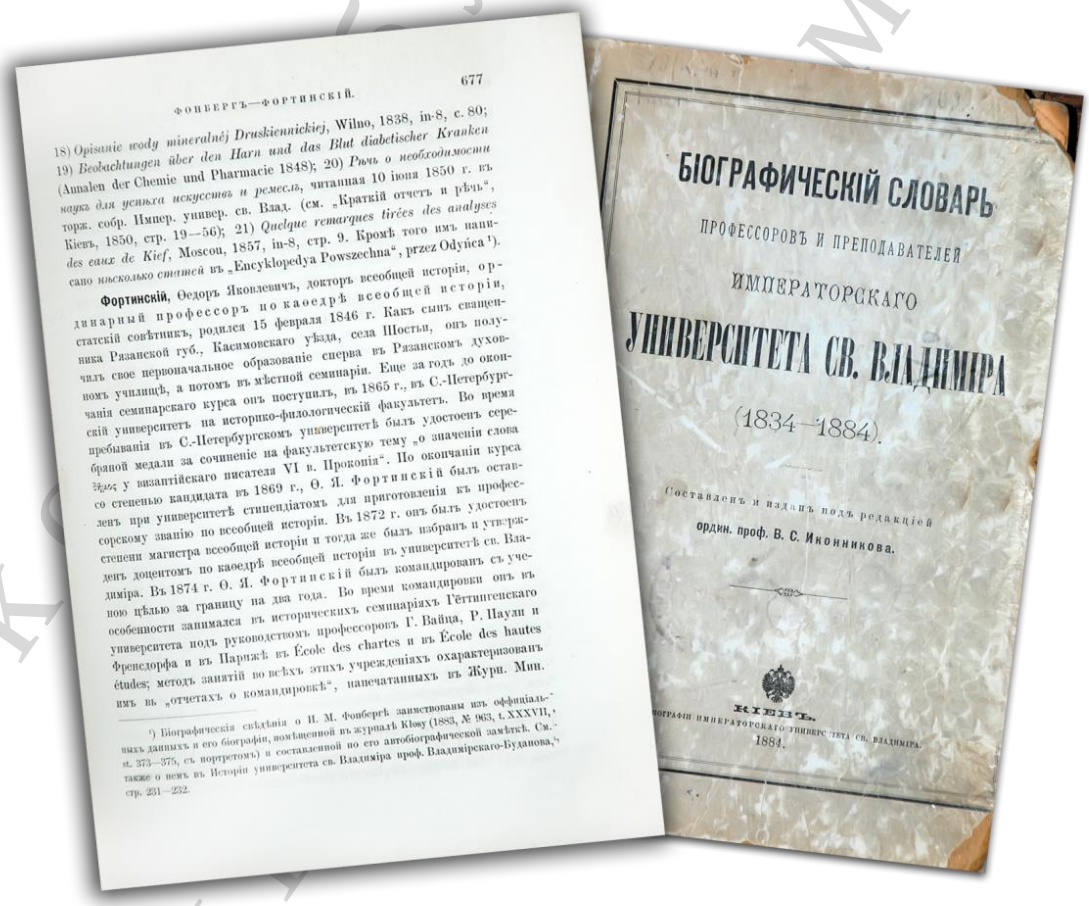

ФОНБЕРГЪ—ФОРТИНСКІЙ. 677

18) *Opisanie wody mineralnéj Druskiennickiej*, Wilno, 1838, in-8, c. 80; 19) *Beobachtungen über den Harn und das Blut diabetischer Kranken* (Annalen der Chemie und Pharmacie 1848); 20) *Рѣчь о необходимости наукъ для успѣха искусствъ и ремеслъ*, читанная 10 іюня 1850 г. въ торж. собр. Импер. универ. св. Влад. (см. „Краткій отчетъ и рѣчь", Кіевъ, 1850, стр. 19—56); 21) *Quelque remarques tirées des analyses des eaux de Kief*, Moscou, 1857, in-8, стр. 9. Кромѣ того имъ напи-сано *нѣсколько статей* въ „Encyklopedya Powszechna", przez Odyńca [1]).

Фортинскій, Ѳедоръ Яковлевичъ, докторъ всеобщей исторіи, ор-динарный профессоръ по каѳедрѣ всеобщей исторіи, статскій совѣтникъ, родился 15 февраля 1846 г. Какъ сынъ священ-ника Рязанской губ., Касимовскаго уѣзда, села Шостьи, онъ полу-чилъ свое первоначальное образованіе сперва въ Рязанскомъ духов-номъ училищѣ, а потомъ въ мѣстной семинаріи. Еще за годъ до окон-чанія семинарскаго курса онъ поступилъ, въ 1865 г., въ С.-Петербург-скій университетъ на историко-филологическій факультетъ. Во время пребыванія въ С.-Петербургскомъ университетѣ былъ удостоенъ сере-бряной медали за сочиненіе на факультетскую тему „о значеніи слова ἔθνος у византійскаго писателя VI в. Прокопія". По окончаніи курса со степенью кандидата въ 1869 г., Ѳ. Я. Фортинскій былъ остав-ленъ при университетѣ стипендіатомъ для приготовленія къ профес-сорскому званію по всеобщей исторіи. Въ 1872 г. онъ былъ удостоенъ степени магистра всеобщей исторіи и тогда же былъ избранъ и утверж-денъ доцентомъ по каѳедрѣ всеобщей исторіи въ университетѣ св. Вла-диміра. Въ 1874 г. Ѳ. Я. Фортинскій былъ командированъ съ уче-ною цѣлью за границу на два года. Во время командировки онъ въ особенности занимался въ историческихъ семинаріяхъ Гёттингенскаго университета подъ руководствомъ профессоровъ Г. Вайца, Р. Паули и Френсдорфа и въ Парижѣ въ École des chartes и въ École des hautes études; методъ занятій во всѣхъ этихъ учрежденіяхъ охарактеризованъ имъ въ „отчетахъ о командировкѣ", напечатанныхъ въ Журн. Мин.

[1]) Біографическія свѣдѣнія о И. М. Фонбергѣ заимствованы изъ оффиціаль-ныхъ данныхъ и его біографіи, помѣщенной въ журналѣ Kłosy (1883, № 963, т. XXXVII, стр. 373—375, съ портретомъ) и составленной по его автобіографической замѣткѣ. См. также о немъ въ Исторіи университета св. Владиміра проф. Владимірскаго-Буданова, стр. 231—232.

БІОГРАФИЧЕСКІЙ СЛОВАРЬ
ПРОФЕССОРОВЪ И ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ
ИМПЕРАТОРСКАГО
УНИВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМІРА
(1834—1884).

Составленъ и изданъ подъ редакціей
ордин. проф. В. С. Иконникова.

КІЕВЪ.
Типографія Императорскаго Университета св. Владиміра.
1884.

1885

41. **Годичное** собрание общества пр. Нестора и отчет о его деятельности за 1884–1885 гг. // Киевская старина. – Киев, **1885**. – № 11. – С. 562–566.

Ф. Я. Фортинський. – С. 564–565.

Наукова бібліотека імені Грушевського

1886

42. **Русская** историческая библиография за 1865–1876 включительно. Т. 6. № 54,693–66,021 / сост. В. И. Межов. – Санкт-Петербург : Тип. Императорской академии наук, **1886**. – LVIII, 451, [1] с.

Праці Ф. Я. Фортинського на сторінках покажчика. – С. 73, 74, 292, 315, 316, 337, 342, 382, 384.

1899

43. **Дашкевич Н. П.** 25-летие Исторического общества Нестора Летописца : речь, произнесенная в Историческом обществе Нестора-летописца поч. чл. общества Н. П. Дашкевичем. – Киев : Тип. С. В. Кульженко, 1899. – [2], 98 с. : 1 портр.

Ф. Я. Фортинський. – С. 4, 27, 29, 31, 40, 43, 54, 63, 89.

1900

44. **Флоринский Т. Д.** Малорусский язык и «украинско-руський» литературный сепаратизм / Т. Флоринский. – Санкт-Петербург : Тип. А. С. Суворина, **1900**. – [IV], 163, [3] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 133, 138.

1902

45. **В. П-ий.** Фортинский (Федор Яковлевич) / В. П-ий // Энциклопедический словарь Ф. Брокгауза и И. Ефрона. – Санкт-Петербург, **1902**. – Т. 36 (71). – С. 308–309.

1903

46. **Дашкевич Н. П.** Вводное слово, сказанное в заседании 19-го января 1903 года, посвященном чествованию памяти Ф. Я. Фортинского / Н. П. Дашкевич // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – Киев, **1903**. – Кн. 17, вып. 2. – С. 3–6.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

47. **Иконникова А. Л.** Воспоминания о деятельности Ф. Я. Фортинского на Высших женских курсах в Киеве / А. Л. Иконникова // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – Киев, **1903**. – Кн. 17, вып. 2. – С. 67–75.

48. **Ляскоронский В. Г.** Памяти Ф. Я. Фортинского / В. Г. Ляскоронский // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – Киев, **1903**. – Кн. 17, вып. 2. – С. 76–81.

49. **В. Д.** [Некролог] / В. Д. // Літературно-науковий вісник. – Львів, **1903**. – Т. 21, ч. 2. – С. 147–148.

Наукова бібліотека імені М. М. Лисичка

50. **Список** сочинений Ф. Я. Фортинского // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – Киев, **1903**. – Кн. 17, вып. 2 – С. 64–66.

51. **Флоринский Т. Д.** Феодор Яковлевич Фортинский / Т. Д. Флоринский // Журнал Министерства народного просвещения. – Санкт-Петербург, **1903**. – Ч. 346, № 3, отд. 4. – С. 44–60.

52. **Флоринский Т. Д.** Федор Яковлевич Фортинский / Т. Д. Флоринский // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – Киев, **1903**. – Кн. 17, вып. 2. – С. 7–26.

53. **Фортинский Ф. Я.** : [некролог] // Исторический вестник. – Санкт-Петербург, **1903**. – Т. 91, № 1. – С. 413–414.

54. **Ясинский А. Н.** Ф. Я. Фортинский, как ученый и профессор / А. Ясинский // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – Киев, **1903**. – Кн. 17, вып. 2. – С. 27–63.

1904

55. **Отчет** о состоянии и деятельности Императорского университета Св. Владимира в 1902 году. – Киев : Тип. Императорского Университета Св. Владимира, Акцион. О-ва печат. и издат. дела Н. Т. Корчак-Новицкого, **1904**. – 111, [1] с.

Ф. Я. Фортинский : [некролог]. – С. 37–45.

1913

56. **Систематический** указатель к «Университетским известиям» за 1861–1912 гг. / [под ред. В. С. Иконникова]. – Киев: Тип. Императорского Университета Св. Владимира, Акц. О-во. печатн. и издат. дела Н. Т. Корчак-Новицкого, **1913**. – VIII, 201, [1] с.

Праці Ф. Я. Фортинського на сторінках покажчика. – С. 15, 102, 103, 104, 109, 111, 113, 114, 116, 121, 123, 126, 130, 134, 137.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

1927

57. **Ив. Гр.** Фортинский Федор Яковлевич / Ив. Гр. // Энциклопедический словарь русского биографического института Гранат / под ред. Ю. С. Гамбарова, В. Я. Железного, М. М. Ковалевского [и др.]. – 7-е изд. – Москва, [**1927**]. – Т. 44. – Стлб. 280–281.

1930

58. **Савченко Ф.** Заборона українства 1876 р. / Федір Савченко. – Харків ; Київ : Державне вид-во України, **1930**. – XIV, 415 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 90, 119, 274, 319, 409.

1936

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

59. **Фортинский** Федор Яковлевич // Большая советская энциклопедия / гл. ред. О. Ю. Шмидт. – Москва, **1936**. – Т. 58. – С. 250–251.

1956

60. **Фортинский** Федор Яковлевич // Большая советская энциклопедия / гл. ред. Б. А. Введенский. – 2-е изд. – Москва, **1956**. – Т. 45. – С. 332.

1959

61. **Історія** Київського університету : 1834–1959 / відп. ред. О. З. Жмудський. – Київ : Вид-во Київського ун-ту, **1959**. – 629 с. : іл. – Парал. тит. арк. російською мовою.

Ф. Я. Фортинський. – С. 41, 58, 204–205, 208.

1960

62. **Алпатов М. А.** В. Г. Васильевский, И. М. Гревс, Ф. Я. Фортинский / М. А. Алпатов // Очерки истории исторической науки в СССР. [Т.] 2. / Акад. наук СССР, Ин-т истории ; под ред. М. В. Нечкиной (гл. ред.), М. Н. Тихомирова, С. М. Дубровского [и др.]. – Москва, **1960**. – С. 337–344.

63. **Очерки** истории исторической науки в СССР. [Т.] 2 / Акад. наук СССР, Ин-т истории ; под ред. М. В. Нечкиной (гл. ред.), М. Н. Тихомирова, С. М. Дубровского [и др.]. – Москва : Изд-во Акад. наук СССР, **1960**. – 861, [1] с.

Ф. Я. Фортинский. – С. 328, 337, 341–344, 362, 392, 840, 857.

1961

64. **Хрестоматія** матеріалів з історії української літературної мови. Ч. 2 / упоряд. П. Д. Тимошенко. – Київ : «Радянська школа», **1961**. – 346 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 62, 74, 78.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

1963

65. **Систематичний** покажчик до періодичних видань Київського університету, (1860–1960), Вип. 1/2 / Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Наукова бібліотека ; упоряд.: О. Д. Балабанов, Н. М. Недоступ ; [відп. ред. У. С. Кузьменко]. – Київ : Вид-во Київського університету, **1963**. – 376 с.

Праці Ф. Я. Фортинського на сторінках покажчика. – С. 325, 327, 328.

1964

66. **Фортинський** Федір Якович // Українська радянська енциклопедія / редкол.: М. П. Бажан (голов. ред.) [та ін.]. – Київ, [**1964**]. – Т. 15. – С. 334.

1965

67. **История** исторической науки в СССР. Дооктябрьский период : библиография / Акад. наук СССР, Ин-т истории, Гос. публ. ист. б-ка РСФСР ; [редкол.: М. В. Нечкина (отв. ред.), М. А. Алпатов, Э. А. Вайсборд и др. ; сост.: Э. А. Вайсборд, К. И. Голиков, Б. А. Каменецкий и др.]. – Москва : Наука, **1965**. – 702, [2] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 251, 329, 515, 548, 557, 558, 565, 569, 570.

1968

68. **Фортинський** Федір Якович // Українська радянська енциклопедія / редкол.: М. П. Бажан (голов. ред.) [та ін.]. – Київ, **1968**. – Т. 3. – С. 644.

1969

69. **Могильницкий Б. Г.** Политические и методологические идеи русской либеральной медиевистики середины 70-х годов XIX в. – начала 900-х годов / Б. Г. Могильницкий ; [отв. ред. А. И. Данилов]. – Томск : Изд-во Томского ун-та, **1969**. – 406, [4] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 182, 398.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

1972

70. **Фортинський** Федір Якович // Радянська енциклопедія історії України / редкол.: А. Д. Скаба (відп. ред.) [та ін.]. – Київ, **1972**. – Т. 4. – С. 392.

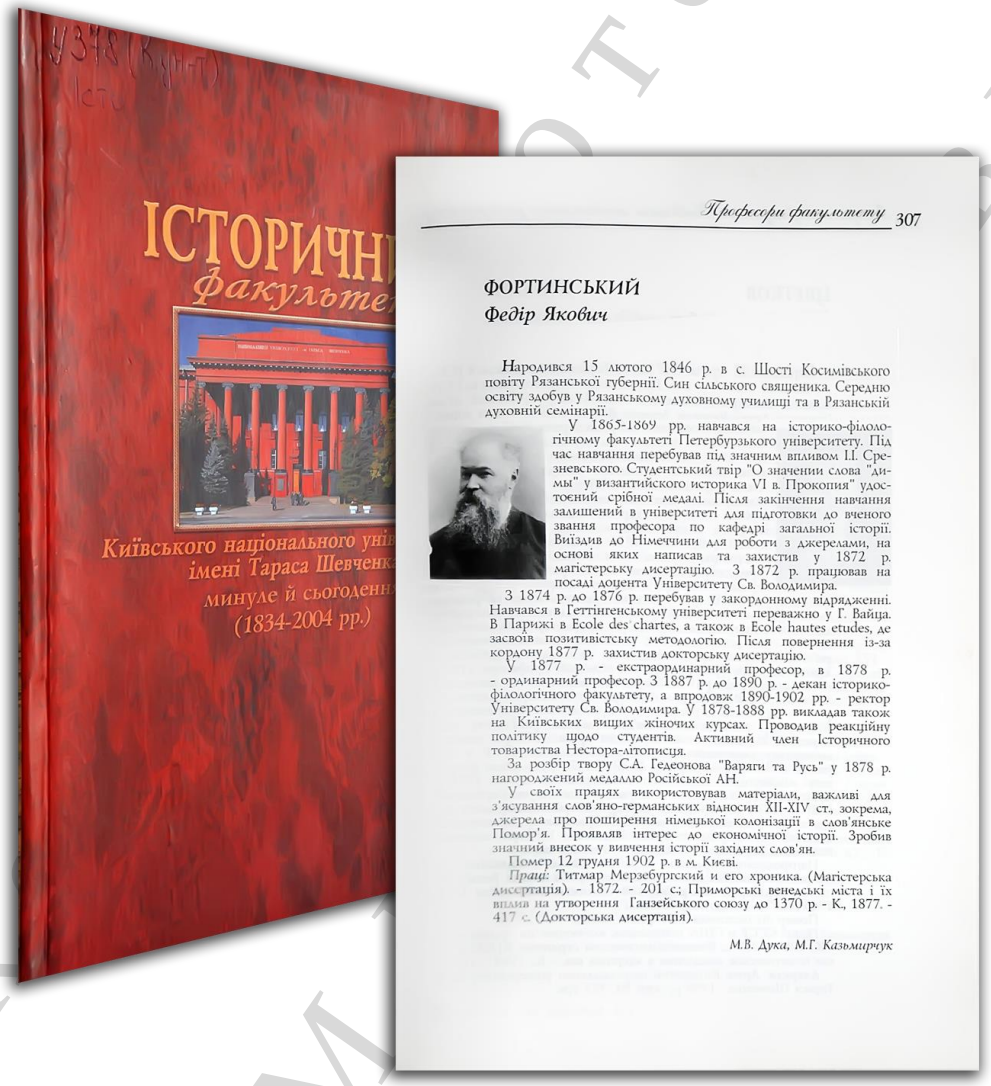

1979

71. **Иванов Ю. Ф.** Фортинский Федор Яковлевич / Ю. Ф. Иванов // Славяноведение в дореволюционной России / АН СССР, Ин-т славяноведения и балканистики ; [редкол.: С. Б. Бернштейн (зам. отв. ред.), А. Н. Горянский (зам. отв. ред.), В. А. Дьяков (отв. ред.) и др.]. – Москва, **1979**. – С. 344.

1984

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

72. **Маркіна В. О.** Розвиток медієвістики / В. О. Маркіна, Т. П. Брянцева, О. П. Крижанівський // Вісник Київського університету / Київський університет ім. Т. Г. Шевченка. Історичні науки. – Київ, **1984**. – Вип. 26. – С. 86–97. *Ф. Я. Фортинський. – С. 88, 89, 95.*

73. **Фортинский** Федор Яковлевич // Украинская советская энциклопедия / [глав. ред. М. П. Бажан]. – Киев, **1984**. – Т. 11, кн. 1. – С. 558.

1985

74. **Гутнова Е. В.** Историография истории средних веков / Е. В. Гутнова. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Высшая школа, **1985**. – 477, [3] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 306–307.

75. **Фортинський** Федір Якович // Українська радянська енциклопедія / редкол.: М. П. Бажан (голов. ред.). – Київ, **1985**. – 2-ге вид. – Т. 12. – С. 27–28.

1987

76. **Фортинський** Федір Яковлевич // Український радянський енциклопедичний словник / редкол.: Ф. С. Бабичев (голов. ред.) [та ін.]. – 2-ге вид. – Київ, **1987**. – Т. 3. – С. 533.

1988

77. **Славяноведение** в дореволюционной России : изучение южных и западных славян / [В. А. Дьяков, С. Б. Бернштейн, В. П. Гудков, Л. П. Лаптева, А. С. Мыльников, С. В. Смирнов] ; отв. ред.: Д. Ф. Марков, В. А. Дьяков ; АН СССР, Ин-т славяноведения и балканистики. – Москва : Наука, **1988**. – 414, [1] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 232, 297, 411.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

1989

78. **Фортинский** Федор Яковлевич // Украинский советский энциклопедический словарь : в 3 т. / редкол.: Ф. С. Бабичев (глав. ред.) [и др.]. – Киев, **1989**. – Т. 3. – С. 523.

79. **Чтения** в Историческом обществе Нестора-Летописца (1879–1914) : бібліографічний довід. / АН УРСР, Археографічна комісія, Ін-т історії ; [уклад. М. П. Колесник ; відп. ред. В. Г. Сарбей]. – Київ : [б. в.], **1989**. – 89 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 50–51.

1994

80. **Багалій Д.** Із автобіографії / Д. Багалій // З іменем Святого Володимира : [у 2 кн.] / [упоряд.: В. Короткий, В. Ульяновський]. – Київ, **1994**. – Кн. 1. – С. 274–288.

Ф. Я. Фортинський. – С. 274, 278–279.

1995

81. **Кістяківський О. Ф.** Щоденник (1874–1885) : в 2 т. Т. 1 / О. Ф. Кістяківський ; НАН України, Ін-т укр. археографії ; [упоряд.: В. С. Шандра та ін.]. – Київ : [б. в.], **1995** . – 583 с. – (Правнича спадщина).

Ф. Я. Фортинський. – С. 68, 69, 376, 386, 396, 558.

1996

82. **Мордвінцев В.** Праці з історії на сторінках журналу «Университетские известия» (1861–1919) / В'ячеслав Мордвінцев, Ганна Харькова ; Київ. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ : [б. в.], **1996**. – 36, [3] с.

Праці Ф. Я. Фортинського на сторінках покажчика. – С. 22–23.

1997

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

83. **Син** України : Володимир Боніфатійович Антонович : у 3 т. Т. 1 / упоряд.: В. Короткий, В. Ульяновський. – [Київ] : [Заповіт], [**1997**]. – 448 с.

Ф. Я. Фортинський на сторінках праць, листів та спогадів В. Б. Антоновича, В. Г. Ляскоронського, Л. Мищенка. – С. 272, 396, 421.

84. **Син** України : Володимир Боніфатійович Антонович : у 3 т. Т. 2 / упоряд.: В. Короткий, В. Ульяновський. – [Київ] : [Заповіт], [**1997**]. – Т. 2. – 448 с.

Ф. Я. Фортинський на сторінках праць О. Лотоцького. – С. 360, 361, 362.

85. **Стельмах С. П.** Історична думка в Україні XIX – початку XX століття / Сергій Стельмах. – Київ : [Академія], **1997**. – 175, [1] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 7, 69, 73, 77, 80, 81, 91, 165.

1998

86. **Войцехівська І. Н.** Академік Володимир Іконников: життєпис та бібліографія / Ірина Войцехівська ; Укр. держ. наук.-дослід. ін-т архівної справи та документознавства ; Іст. т-во Нестора-літописця. – Київ : [б. в.], **1998**. – 132 с. – (Архівні та бібліографічні джерела української історичної думки ; вип. 2).

Ф. Я. Фортинский. – С. 36, 42, 128.

87. **Рудь М. О.** Професор Університету св. Володимира Ф. Я. Фортинський (1846 –1902) і його праці з історії слов'яно-німецьких відносин у середні віки / М. О. Рудь // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **1998**. – Вип. 38. – С. 18–24.

Висвітлюється життєвий шлях одного з фундаторів медієвістичної школи Київського університету Ф. Я. Фортинського, розкривається його внесок у вивчення долі полабсько-прибалтійського слов'янства та слов'яно-німецьких відносин у середні віки.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

88. **Стельмах С. П.** Міжнародні зв'язки істориків України в другій половині XIX століття / С. Стельмах // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **1998**. – Вип. 38. – С. 3–9.

Ф. Я. Фортинський. – С. 7, 8, 9.

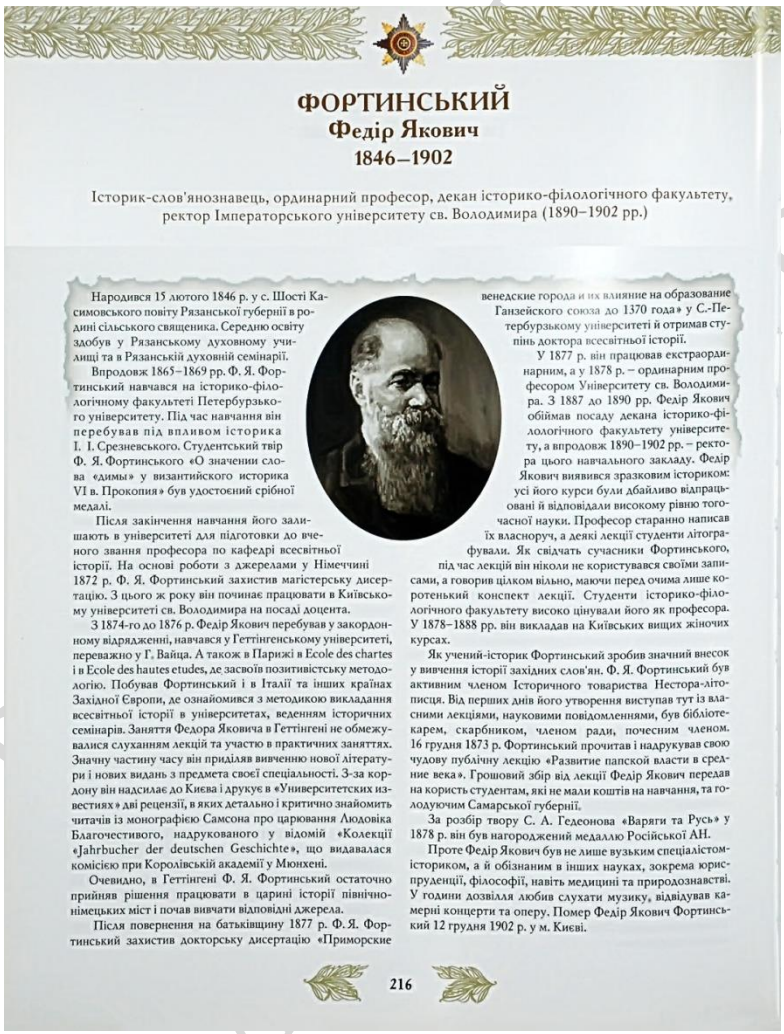

ФОРТИНСЬКИЙ
Федір Якович
1846–1902

Історик-слов'янознавець, ординарний професор, декан історико-філологічного факультету, ректор Імператорського університету св. Володимира (1890–1902 рр.)

Народився 15 лютого 1846 р. у с. Шості Касимовського повіту Рязанської губернії в родині сільського священика. Середню освіту здобув у Рязанському духовному училищі та в Рязанській духовній семінарії.

Впродовж 1865–1869 рр. Ф. Я. Фортинський навчався на історико-філологічному факультеті Петербурзького університету. Під час навчання він перебував під впливом історика І. І. Срезневського. Студентський твір Ф. Я. Фортинського «О значении слова «димы» у византийского историка VI в. Прокопия» був удостоєний срібної медалі.

Після закінчення навчання його залишають в університеті для підготовки до вченого звання професора по кафедрі всесвітньої історії. На основі роботи з джерелами у Німеччині 1872 р. Ф. Я. Фортинський захистив магістерську дисертацію. З цього ж року він починає працювати в Київському університеті св. Володимира на посаді доцента.

З 1874-го до 1876 р. Федір Якович перебував у закордонному відрядженні, навчався у Геттінгенському університеті, переважно у Г. Вайца. А також в Парижі в Ecole des chartes і в Ecole des hautes etudes, де засвоїв позитивістську методологію. Побував Фортинський і в Італії та інших країнах Західної Європи, де ознайомився з методикою викладання всесвітньої історії в університетах, веденням історичних семінарів. Заняття Федора Яковича в Геттінгені не обмежувалися слуханням лекцій та участю в практичних заняттях. Значну частину часу він приділяв вивченню нової літератури і нових видань з предмета своєї спеціальності. З-за кордону він надсилає до Києва і друкує в «Университетских известиях» дві рецензії, в яких детально і критично знайомить читачів із монографією Самсона про царювання Людовіка Благочестивого, надрукованого у відомій «Колекції «Jahrbucher der deutschen Geschichte», що видавалася комісією при Королівській академії у Мюнхені.

Очевидно, в Геттінгені Ф. Я. Фортинський остаточно прийняв рішення працювати в царині історії північно-німецьких міст і почав вивчати відповідні джерела.

Після повернення на батьківщину 1877 р. Ф. Я. Фортинський захистив докторську дисертацію «Приморские венедские города и их влияние на образование Ганзейского союза до 1370 года» у С.-Петербурзькому університеті й отримав ступінь доктора всесвітньої історії.

У 1877 р. він працював екстраординарним, а у 1878 р. – ординарним професором Університету св. Володимира. З 1887 до 1890 рр. Федір Якович обіймав посаду декана історико-філологічного факультету університету, а впродовж 1890–1902 рр. – ректора цього навчального закладу. Федір Якович виявився зразковим істориком: усі його курси були дбайливо відпрацьовані й відповідали високому рівню тогочасної науки. Професор старанно написав їх власноруч, а деякі лекції студенти літографували. Як свідчать сучасники Фортинського, під час лекцій він ніколи не користувався своїми записами, а говорив цілком вільно, маючи перед очима лише коротенький конспект лекції. Студенти історико-філологічного факультету високо цінували його як професора. У 1878–1888 рр. він викладав на Київських вищих жіночих курсах.

Як учений-історик Фортинський зробив значний внесок у вивчення історії західних слов'ян. Ф. Я. Фортинський був активним членом Історичного товариства Нестора-літописця. Від перших днів його утворення виступав тут із власними лекціями, науковими повідомленнями, був бібліотекарем, скарбником, членом ради, почесним членом. 16 грудня 1873 р. Фортинський прочитав і надрукував свою чудову публічну лекцію «Развитие папской власти в средние века». Грошовий збір від лекції Федір Якович передав на користь студентам, які не мали коштів на навчання, та голодуючим Самарської губернії.

За розбір твору С. А. Гедеонова «Варяги та Русь» у 1878 р. він був нагороджений медаллю Російської АН.

Проте Федір Якович був не лише вузьким спеціалістом-істориком, а й обізнаним в інших науках, зокрема юриспруденції, філософії, навіть медицині та природознавстві. У години дозвілля любив слухати музику, відвідував камерні концерти та оперу. Помер Федір Якович Фортинський 12 грудня 1902 р. у м. Києві.

216

1999

89. **Багалій Д. І.** Вибрані праці : у 6 т. Т. 1. Автобіографія. Ювілейні матеріали. Бібліографія / Д. І. Багалій ; НАНУ, Ін-т укр. археогр. та джерелозн. ім. М. С. Грушевського (Харків. філія), Харків. гуманіт. ін-т «Народна укр. акад.», Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; [редкол.: В. І. Астахова та ін. ; упорядкув., вступ. ст., комент. В. В. Кравченко]. – Харків : ХГІ «НУА» ; Золоті сторінки, **1999**. – 599 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 74, 79, 430, 597.

Наукова бібліотека імені М. Грушевського

90. **Войцехівська І. Н.** Володимир Іконников: джерелознавчі студії / Ірина Войцехівська ; НАН України, Археограф. комісія, Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : [б. в.], **1999**. – 358 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 25, 39, 57, 73, 248, 259, 263, 264, 298.

2000

91. **Стельмах С. П.** Професорська корпорація Київського університету в XIX – на початку XX століття: спроба створення колективного портрету / С. П. Стельмах // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **2000**. – Вип. 46. – С. 4–10.

Ф. Я. Фортинський. – С. 7, 8.

2001

92. **Кобченко К.** Слухачки Київських вищих жіночих курсів: груповий портрет / К. Кобченко // Етнічна історія народів Європи / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, **2001**. – № 12. – С. 49–54.

Про діяльність викладачів університету Св. Володимира на КВЖК.

Ф. Я. Фортинський. – С. 50, 51.

93. **В. П-й** Фортинский Федор Яковлевич / В. П-й // Русский биографический словарь : в 20 т. / сост.: П. Каллиников, И. Корнеев. – Москва, **2001**. – Т. 16. – С. 65.

94. **Сидоренко О. О.** Медієвістична школа Київського університету : М. М. Бубнов (1858–1943) / О. О. Сидоренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія – Київ, **2001**. –Вип. 53. – С. 69–74.

Ф. Я. Фортинський. – С. 71, 74.

Наукова бібліотека імені Максимовича

2002

95. **Історичне** джерелознавство : підруч. для студ. істор. спец. вищих навч. закладів / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов, С. Ф. Павленко. – Київ : Либідь, **2002**. – 488 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 23, 47.

96. **Особові** архівні фонди Інституту рукопису : путівник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису ; [редкол.: О. С. Онищенко (відп. ред.) та ін.]. – Київ : [б. в.], **2002**. – 768 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 80, 198, 289, 562, 747.

97. **Подоляк П.** Науково-викладацька діяльність київського медієвіста Федора Яковича Фортинського // Вісник Чернігівського педагогічного інституту. Історичні науки. – Чернігів, **2002**. – Вип. 15, № 1. – С. 55–58.

2003

98. **Верменич Я. В.** Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні / Ярослава Верменич ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : [Інститут історії України], **2003**. – 516 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 420, 513.

99. **Історичне** джерелознавство : підруч. для студ. істор. спец. вищ. навч. закл. / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов, С. Ф. Павленко. – Київ : Либідь, **2003**. – 488 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 23, 47.

2004

100. **Бузескул В. П.** Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века : [в 2 ч.]. Ч. 1 / Владислав Бузескул ; [отв. ред. вып. Бубенок О. Б.] ; Нац. акад. наук Украины, Ин-т

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

востоковедения им. А. Крымского / вступ. ст. д-ра ист. наук Леси Матвеевой. – Киев : Фолиант ; Институт востоковедения имени А. Крымского НАН Украины, **2004**. – 317, [1] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 77, 191–193, 269, 270, 314.

101. **Бузескул В. П.** Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века : [в 2 ч.]. Ч. 2 / Владислав Бузескул ; [отв. ред. вып. Бубенок О. Б.] ; Нац. акад. наук Украины, Ин-т востоковедения им. А. Крымского. – Киев : Фолиант ; Институт востоковедения, **2004**. – 271, [1] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 110, 113, 115, 268.

102. **Дука М. В.** Фортинський Федір Якович / М. В. Дука, М. Г. Казьмирчук // Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка : минуле й сьогодення (1834–2004 рр.) / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка ; під ред. Г. Д. Казьмирчука. – Київ, **2004**. – С. 307.

103. **Копилов С. А.** Проблеми історії полабських і балтійських слов'ян в українській історіографії другої половини XIX ст. // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. – Кам'янець-Подільськ, **2004**. – Т. 13 : Історичні науки. – С. 507–517.

Ф. Я. Фортинський. – С. 512, 513, 514, 515, 517.

104. **Лиман С. І.** Проблеми німецької історії й історіографії в працях медієвістів українських земель Російської імперії в 1805–1880-ті рр. // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. – Харків, **2004**. – Вип. 14. – С. 59–72.

Ф. Я. Фортинський. – С. 59, 66–70.

105. **Щербань Т. О.** Тимофій Дмитрович Флоринський, 1854–1919 / Т. О. Щербань. – Київ : [Ін-т сходозн. ім. А. Кримського НАН України], **2004**. – 198, [1] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 27, 28, 47, 73, 138, 139, 149, 198.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

2005

106. **Загуляєва Н. А.** Лучицький І. В.: від студента до заслуженого професора / Н. А. Загуляєва // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **2005**. – Вип. 77/79. – С. 54–56.

Ф. Я. Фортинський. – С. 56.

107. **Короткий В. А.** Інститут почесних членів і докторів honoris causa Університету Св. Володимира / В. А. Короткий, Т. В. Табенська, Ю. В. Цимбал // Почесні члени і доктори Університету Св. Володимира / автори-упоряд.: В. А. Короткий, Т. В. Табенська, Ю. В. Цимбал. – Київ, **2005**. – С. 10–39.

Ф. Я. Фортинський як ректор Університету. – С. 32, 36–37.

108. **Лиман С. І.** Історія середньовічної Франції в працях медієвістів українських земель Російської імперії в 70–80-ті рр. XIX ст. / С. І. Лиман // Вісник Харківської державної академії культури / Харківська державна академія культури. – Харків, **2005**. – Вип. 16. – С. 16–29.

Показано становлення позитивістської методології у працях І. В. Лучицького, Ф. Я. Фортинського, В. Михайловського.

109. **Стельмах С. П.** Інтеґраційні процеси в європейській історичній науці наприкінці XIX – на початку XX ст. // Український історичний журнал. – Київ, **2005**. – № 5. – С. 28–39.

«Кількість зарубіжних наукових відряджень зростала за рахунок учасників міжнародних конференцій, конгресів тощо. Головними університетами, наприклад, у Німеччині, які відвідували вітчизняні вчені-гуманітарії, були: Гайдельберзький (О. Брікнер, М. Володимирський-Буданов, О. Романович-Славатинський, В. Демченко, Д. Каченовський, Ф. Зеленогорський, М. Сумцов, М. Драгоманов, О. Кирпичников, О. Кістяківський, М. Зібер);

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

Берлінський (О. Брікнер, О. Романович-Славатинський, П. Павлов, В. Демченко, Г. Перетяткович, М. Ковалевський); Ґеттінґенський (Ф. Фортинський); Ляйпціґський (М. Зібер й І. Лучицький) та ін.». – С. 30.

110. **Стельмах С. П.** Історична наука в Україні епохи класичного історизму XIX – початок XX століття : монографія / Сергій Стельмах ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ : ВПЦ «Київський університет», **2005**. – 378 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 10, 85, 86, 87, 98, 180, 215, 221, 225, 320, 376.

111. **Стороженко М.** З мого життя / М. Стороженко; [упоряд. і вст. ст. В. Ульяновського]. – Київ : Либідь, **2005**. – 432 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 59, 65, 131, 147, 192–193.

112. **Фортинський** Федір Якович // Київський національний університет імені Тараса Шевченка / [авт.-упоряд.: О. Матвійчук, Н. Струк ; редкол.: В. В. Скопенко та ін.]. – Київ, **2005**. – С. 216. – (Незабутні постаті).

2006

113. **Василенко М. П.** Вибрані твори : у 3 т. Т. 1. Історичні праці / М. П. Василенко ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; [упоряд.: І. Б. Усенко, Т. І. Бондарук, Є. В. Ромінський ; відп. ред.: Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко]. – Київ : Юридична думка, **2006**. – 608 с., іл. : 8 с. іл.

Ф. Я. Фортинський. – С. 345, 586, 699.

114. **Копилов С. А.** Проблеми історії полабських і балтійських слов`ян в українській історіографії другої половини XIX ст. // Історія в середніх і вищих навчальних закладах України. – **2006**. – № 3. – С. 29–33.

Ф. Я. Фортинський. – С. 31, 32, 33.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

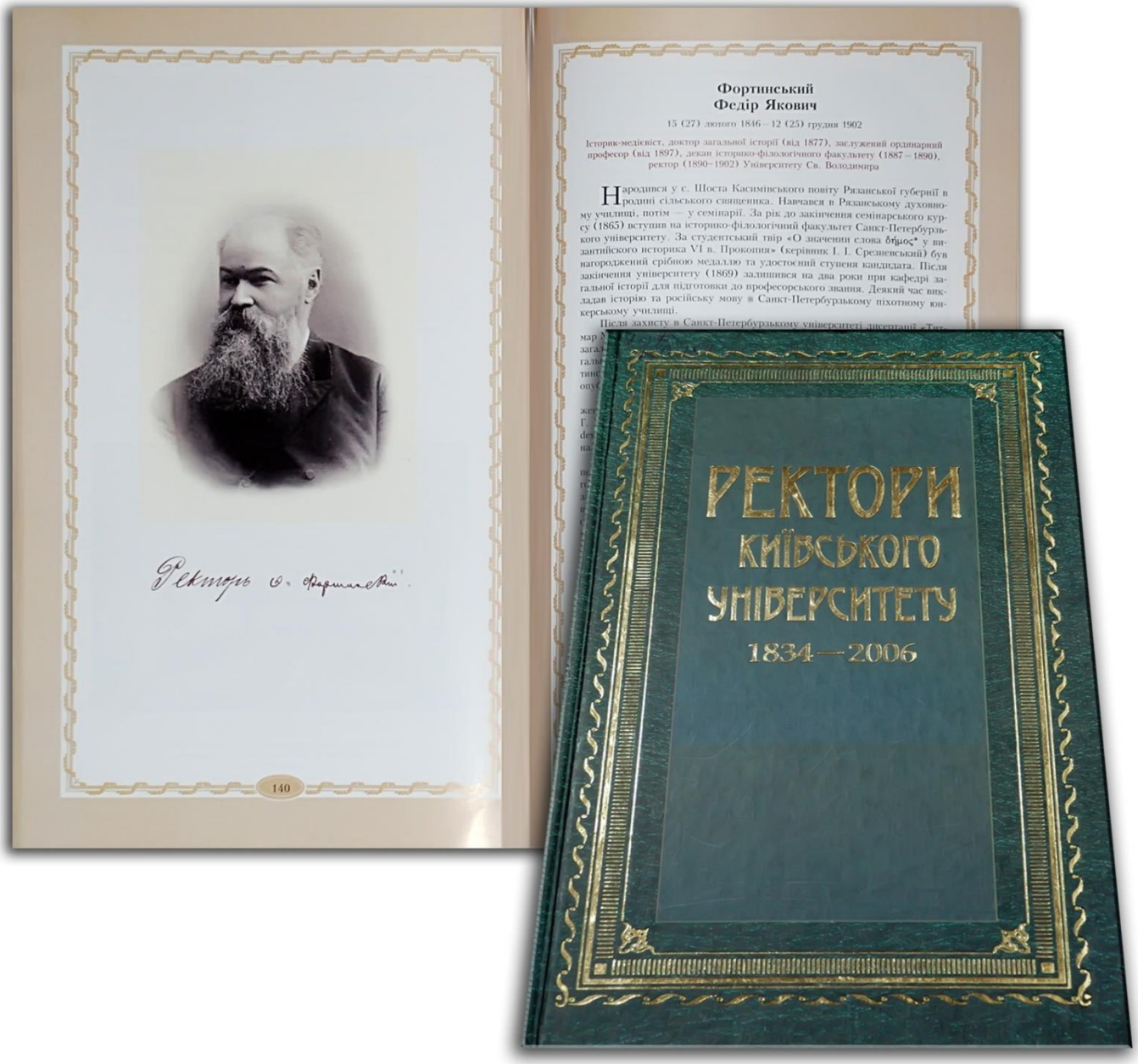

115. **Фортинський** Федір Якович / В. В. Скопенко, В. А. Короткий, Т. В. Табенська, І. І. Тіщенко, Л. В. Шевченко // Ректори Київського університету. 1834–2006 / Скопенко В. В., Короткий В. А., Табенська Т. В., Тіщенко І. І., Шевченко Л. В. ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, **2006**. – С. 140–149.

2007

116. **Баженова Г. Ю.** Зміни у фаховій підготовці істориків у російських університетах 60–70-х рр. XIX ст. / Г. Ю. Баженова // Український історичний журнал. – Київ, **2007**. – № 5. – С. 41–54.

«Інший стипендіат Університету Св. Володимира Ф. Фортинський був відряджений до Німеччини, Франції, Італії та інших держав Західної Європи для ознайомлення з методикою викладання загальної історії переважно в університетах та історичних семінаріях Берліна, Ляйпцига, Геттінгена, Ecole des Chartes в Парижі. Як зазначалося у відповідній інструкції, окрему увагу він мав приділити вивченню улаштування закордонних допоміжних наукових установ, особливо музеїв старожитностей». – С. 46, 48–50, 54.

117. **Кобченко К. А.** «Жіночий університет Святої Ольги»: історія Київських вищих жіночих курсів / К. А. Кобченко. – Київ: «МП Леся», 2007. – 271 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 48, 51–53, 55–56, 79, 96, 97–98, 241.

2008

118. **Василенко М. П.** Вибрані твори : у 3 т. Т. 3. Спогади. Щоденники. Листування / М. П. Василенко ; НАНУ, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; Ін-т рукопису [та ін.] ; [упоряд.: І. Б. Усенко, Т. І. Бондарук, А. Ю. Іванова, Є. В. Ромінський ; відп. ред.: Ю. С. Шемшученко, І. Б. Усенко]. – Київ : Юридична думка ; Академперіодика, **2008**. – 719 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 258, 306, 583, 699.

119. **В'яла О.** Науково-педагогічна діяльність професора В. К. Піскорського: історіографія проблеми / О. В'яла // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **2008**. – Вип. 94/95. – С. 13–16.

Ф. Я. Фортинський. – С. 13, 14.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

120. **Матвеева Л. В.** Владислав Бузескул – историк своего времени / Л. В. Матвеева ; [отв. ред. Бубенок О. Б.] ; Нац. акад. наук Украины, Ин-т востоковедения им. А. Крымского. – Киев : Стилос, **2008**. – 710, [2] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 578, 708.

121. **Чуткий А.** Микола Дашкевич (1852–1908) / Андрій Чуткий. – Київ : Темпора, **2008**. – 528 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 171, 175, 218, 220, 257, 284, 286, 298, 301, 302, 306, 307, 309, 316, 325, 326, 335, 340, 347, 350, 351, 353, 354, 356, 358, 361–363, 365, 366, 525.

2009

122. **Іваненко О. А.** Українсько-французькі зв'язки: наука, освіта, мистецтво (кінець XVIII – початок XX ст.) / Оксана Іваненко ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : [б. в.], **2009**. – 320 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 126, 150, 317.

123. **Патриляк І. К.** Нариси з історії Київського університету : навч. посіб. для студ. іст. ф-ту / І. К. Патриляк, М. А. Боровик, О. В. Ляпіна ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Іст. ф-т. – Київ : [Б. в.], **2009**. – 130 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 94, 123, 130.

2010

124. **Лиман С. И.** Изучение проблемы феодализма в трудах медиевистов Украины (1804 – первая половина 80-х гг. XIX в.) / С. И. Лиман // Древности / Харьковское историко-археологическое общество. – Харьков, **2010**. – Вып. 9. – С. 94–106.

Ф. Я. Фортинський. – С. 97, 99, 102, 105.

125. **Марченко Н.П.** Микола Павлович Дашкевич: визнаний і незнаний діяч української науки / Наталія Петрівна Марченко // Українська біографістика / НАН України, Нац. б-ка України

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

ім. В. Вернадського, Ін-т біографічних досліджень. – Київ, **2010**. – Вип. 6. – С. 81–102.

Ф. Я. Фортинський. – С. 88, 90.

2011

126. **Верба І. В.** Володимир Іконников – дослідник історії Росії / Ігор Верба, Людмила Жицька ; Центр пам'яткознавства НАНУ і Укр. т-ва охорони пам'яток історії та культури. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, **2011**. – 149, [3] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 27, 101, 103, 149.

127. **Войцехівська І. Н.** Методика аналізу історичного джерела у працях Федора Фортинського (1846–1902) : до 165-річниці від дня народж. / І. Н. Войцехівська // Гілея. – Київ, **2011**. – Вип. 54, (№ 11). – С. 40–47.

128. **Григор'єва Л. Р.** Київський археологічний осередок кінця XIX – початку XX ст. / Л. Р. Григор'єва // Археологія / НАН України, Ін-т археології. – Київ, **2011**. – № 4. – С. 128–134.

Ф. Я. Фортинський. – С. 130.

129. **Григор'єва Л.** Роль В. Б. Антоновича (1834–1908) у формуванні української археології / Л. Григор'єва // Етнічна історія народів Європи : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, **2011**. – Вип. 35. – С. 49–54.

Ф. Я. Фортинський. – С. 50.

130. **Губар К. А.** З історії правничої освіти в Україні: юридичне відділення Київських вищих жіночих курсів / К. А. Губар // Часопис Київського університету права / Київський ун-т права НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, **2011**. – № 3. – С. 320–326.

Ф. Я. Фортинський. – С. 321, 322, 324.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

131. **Драч О. О.** Вища жіноча освіта в Російській імперії другої половини XIX – початку XX століття : монографія / О. О. Драч ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси : Вертикаль, **2011**. – 531, [1] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 111, 276, 327, 484.

132. **Історія** українознавства : навч. посіб. / [П. П. Кононенко та ін.] ; за ред. П. П. Кононенка. – Київ : Академвидав, **2011**. – 508, [2] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 124, 126.

133. **Лиман С. І.** Історія середніх віків у творчості та навчальних курсах професора Київського університету Олексія Івановича Ставровського (1811–1882 рр.) / С. І. Лиман // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. – Харків, **2011**. – Вип. 33. – С. 29–40.

Ф. Я. Фортинський. – С. 30–31, 36.

134. **Пучков А. А.** Адольф Сонни, киевлянин : к истории классической филологии в Императорском университете св. Владимира / А. А. Пучков ; [послесл. А. Ю. Клековкина ; [Нац. акад. искусств Украины, Ин-т пробл. современного искусства]. – Київ : Феникс, **2011**. – 295, [1] с.

Ф. Я. Фортинский. – С. 44, 54, 81, 290.

2012

135. **Адамська І.** Історія українських земель IX–XIV століть на сторінках "Чтений в историческом обществе Нестора-летописца" / І. Адамська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **2012**. – Вип. 109. – С. 4–7.

Ф. Я. Фортинський. – С. 4, 5, 7.

136. **Верба І. В.** Київська історико-економічна школа М. В. Довнар-Запольського / Ігор Верба, Дмитро Карпусь ; Центр

Наукова бібліотека імені Максимовича

пам’яткознавства НАНУ і Укр. т-ва охорони пам’яток історії та культури. – Київ : [б. в.], **2012**. – 145, [1] с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 70, 145.

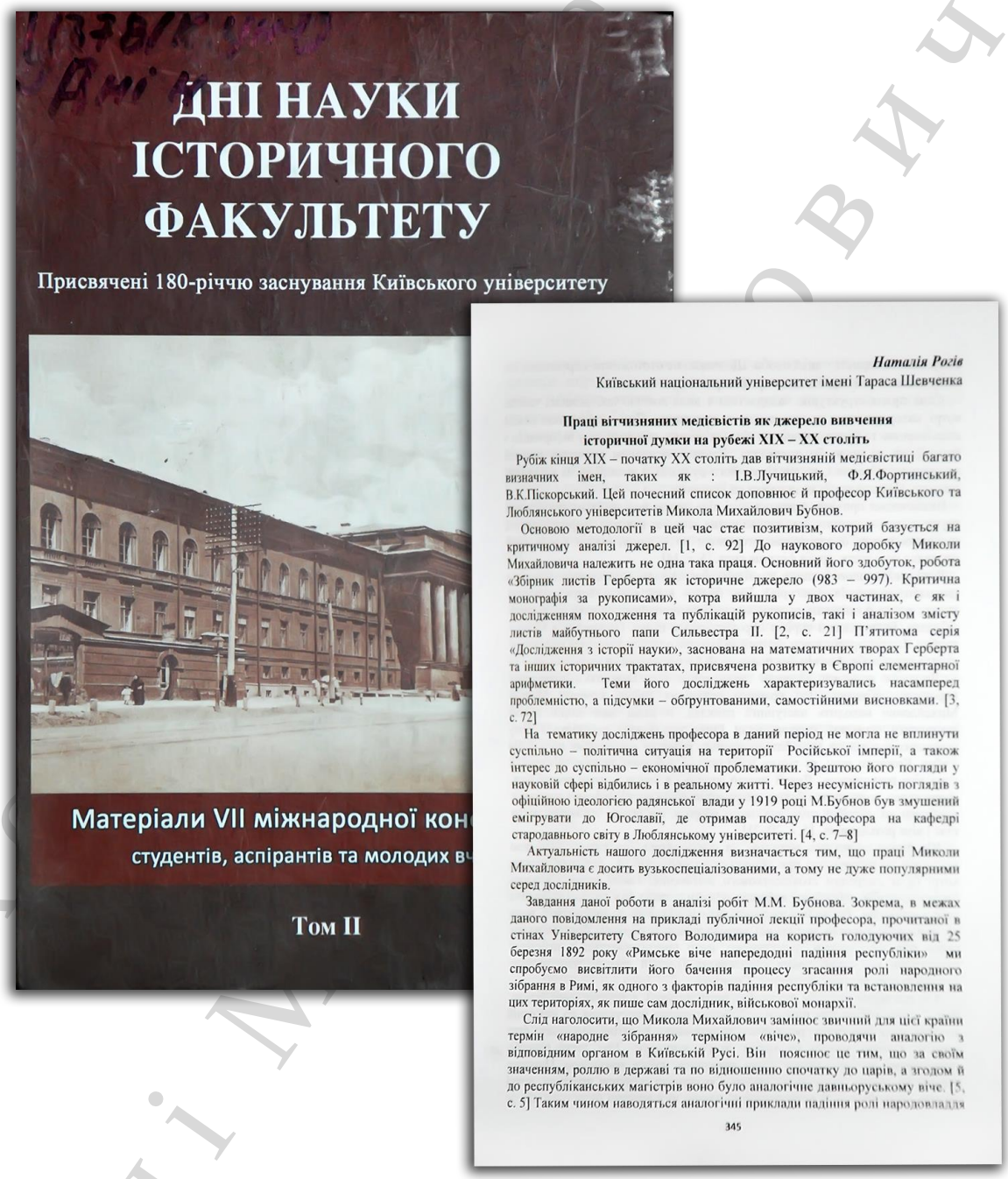

137. **Драч О.** Громадськість у справі розбудови вищих жіночих курсів у другій половині XIX ст. / О. Драч // Пам’ять століть. Планета / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова, Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – Київ, **2012**. – № 5 (99). – С. 232–245.

Ф. Я. Фортинський. – С. 237, 244.

138. **Калакура Я.** Позитивізм [термін] / Я. Калакура // Науковий інструментарій українознавця / Токар Л. К., Крисаченко В. С., Кононенко П. П., Краснодемська І. Й., Калакура Я. С. [та ін.] ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, НДІ українознав. та всесвіт. історії. – Київ, **2012**. – С. 270–272.

В статті згадуються науковці Київського університету: В. Антонович, М. Драгоманов, В. Піскорський, Ф. Фортинський.

139. **Левицька Н. М.** Матеріальне забезпечення викладачів гуманітаріїв вищих навчальних закладів Наддніпрянської України (XIX - початку XX ст.) / Н. М. Левицька // Наука. Релігія. Суспільство / Ін-т проблем штучного інтелекту МОНУ і НАН України, Голов. упр. взаємодії з громадськістю та у справах національностей і релігій Донецької обл. держ. адмін. – Донецьк, **2012**. – № 4 (52). – С. 34–40.

Ф. Я. Фортинський. – С. 38.

140. **Пічкур С. С.** Археологічна освіта в Києві у другій половині XIX – на початку XX ст. / С. С. Пічкур // Археологія і давня історія України : наукова серія з проблем археології та давньої історії / Ін-т археології НАН України. – Київ, **2012**. – Вип. 9 : Історія археології: дослідники та наукові центри. – С. 208–212.

Ф. Я. Фортинський. – С. 208, 211.

141. **Пучков А. А.** Культура антикварных несходств : силуэты, профили, личины / А. А. Пучков ; Нац. акад. искусств Украины ; Ин-т проблем современного искусства. – Киев : Феникс, **2012**. – 446, [2] с. : фотоил.

Ф. Я. Фортинский. – С. 139, 174, 175, 179, 191, 192, 194, 196, 219, 221, 231, 248, 288, 289, 292, 442.

142. **Пучков А. А.** «Люблю преподавание и живу собственно этим»: навколокар'єрні плітки про Юліана Кулаковського у 1901–

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

1902 роках / А. А. Пучков // Схід і діалог цивілізацій : до ювілею Ю. М. Кочубея : зб. наук. ст. / НАН України, Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського ; [упоряд.: О. Д. Василюк, Н. М. Зуб]. – Київ, **2012**. – С. 290–304.

Ф. Я. Фортинський. – С. 298, 299, 300.

2013

143. **Федорова Л. Д.** Фортинський Федір Якович / Л. Д. Федорова // Енциклопедія історії України : у 10 т. / Ін-т історії України НАН України ; редкол.: В. А. Смолій (голова) та [ін.]. – Київ, **2013**. – Т. 10. – С. 316–317.

2014

144. **Воронов В. І.** Внесок Д. І. Багалія в розробку джерелознавчих проблем історії України / В. І. Воронов // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Історія та археологія / Дніпропетровський нац. ун-т, М-во освіти і науки України. – Дніпропетровськ, **2014**. – Т. 22, № 1/1. – Вип. 22. – С. 111–120.

«За особистим зізнанням Д. І. Багалія, на формування його джерелознавчої й історіографічної культури, а також певною мірою уподобань в історичній науці також вплинув В. С. Іконников (спецкурс із російської історіографії, дещо пізніше "Опыт русской историографии"). В "Автобіографії" з особливою теплотою та вдячністю він також згадує професорів університету І. В. Лучицького та Ф. Я. Фортинського». – С. 112.

145. **Дороніна Н.** Спеціалізація філологічних дисциплін на історико-філологічному факультеті Імператорського університету Св. Володимира (1834–1917) / Н. Дороніна // Етнічна історія народів Європи : зб. наук. пр. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, **2014**. – Вип. 44. – С. 82–88.

Наукова бібліотека імені Максимовича

«У Державному архіві м. Києва збереглися "Доповідні записки професорів Модестова, Гогоцького и доцентів Фортинського, Терновского і Міщенко про необхідність реформи викладання предметів на факультеті" за 1874 р. В них автори зазначають, що розподіл історико-філологічного факультету, затверджений радою університету 5 квітня 1867 р., на відділення історичне, класичну філологію і слов'яно-російську філологію більше не виправдовував себе. До того часу студенти історико-філологічного факультету повинні були вивчати майже всі предмети, які викладалися на факультеті протягом чотирьох років і були перевантажені лекціями». – С. 85.

146. **Жилінська С. І.** Університет: генеза ідеї та трансформація діяльності в економічному та соціокультурному контексті / С. І. Жилінська // Ідея університету: сучасний дискурс : монографія / [Губерський Л. В., Кремень В. Г., Курбатов С. В. та ін. ; за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, **2014**. – С. 153–197.

Ф. Я. Фортинський. – С. 173.

147. **Іваннікова М.** Приватна бібліотека професора Київського університету Св. Володимира Миколи Павловича Дашкевича у фондах НБУВ / М. Іваннікова // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – Київ, **2014**. – Вип. 40. – С. 412–424.

«Вищу освіту М. П. Дашкевич отримав у Київському Університеті Св. Володимира (далі – КУСВ) у 1869–1873 рр., на історико-філологічному факультеті, де його викладачами були В. Б. Антонович, І. В. Цвєтаєв, М. П. Драгоманов, В. С. Іконников, О. О. Котляревський, Ф. Я. Фортинський та ін. <...> Федір Якович Фортинський (15 (27) лютого 1848, Шостьє – 12 (25) грудня 1902, Київ) – український науковець. Російський історик-медієвіст. Ректор Київського університету». – С. 414.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

148. **Історія** Київського університету : монографія / [І. В. Верба, О. В. Вербовий, Т. Ю. Горбань та ін. ; кер. авт. кол. В. Ф. Колесник]. – Київ : ВПЦ «Київський університет», **2014**. – 895 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. 115, 125, 130, 163, 167, 676.

149. **Крижевський А.** Особливості розвитку антикознавства в університеті Св. Володимира в 60–80-х роках XIX ст. / А. Крижевський // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Київ, **2014**. – Вип. 4 (122). – С. 21–22.

«...Однак на практиці на початку 80-х років на історичному відділенні акцент був зміщений на середньовічну і нову історію Європи, а антикознавство було представлене розбором греко-римських авторів. Таку специфіку можна пояснити відсутністю спеціалістів з історії античної цивілізації (кафедру всесвітньої історії заміщали Лучицький і Фортинський, які займалися різними питаннями середньовіччя і нового часу). Останній пропрацював два роки, тоді як Драгоманов захистив дисертацію і викладав історії Греції, Риму та стародавнього Сходу (вперше в університеті) до 1875 року. Після його звільнення курс стародавньої історії було поділено між Лучицьким, Фортинським і Аландським. Лучицький читав історію стародавнього Сходу, Аландський – історію Греції, а Фортинський – історію Риму». – С. 21–22.

150. **Рогів Н.** Праці вітчизняних медієвістів як джерело вивчення історичної думки на рубежі XIX–XX століть / Н. Рогів // Дні науки історичного факультету, присвячені 180-річчю заснування Київського університету : матеріали VII Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих учених «Дні науки історичного факультету» / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Іст. ф-т., Наук. т-во студ. та аспірантів. – Київ, **2014**. – Т. 2. – С. 345–347.

Ф. Я. Фортинський. – С. 345.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

151. **Фортинський** Федір Якович // Професори Київського університету : біограф. довід. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; [упоряд.: С. Ю. Алтухова, К. В. Бойко, І. В. Ващенко та ін.]. – Київ, **2014**. – С. 499.

2015

152. **Українська** ідентичність і мовне питання в Російській імперії : спроба державного регулювання (1847–1914) : зб. док. і матеріалів / Ін-т історії НАН України, Центр. держ. іст. арх. України ; упоряд. Генадій Боряк. – Київ : ТОВ Видавництво «Кліо», **2015**. – LXII, 810 с.

Ф. Я. Фортинський. – С. XXVIII, 292, 757.

2016

153. **Казьмирчук Г.** Студентські історичні студії в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка / Г. Казьмирчук, М. Казьмирчук // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія. – Чернівці, **2016**. – Вип. 1 (43). – С. 50–56.

Ф. Я. Фортинський. – С. 52.

154. **Тарасенко О. О.** Спогади про професора Шульгіна (школа істориків Університету Св. Володимира) / О. О. Тарасенко // Інтелігенція і влада : зб. наук. пр. Історія / М-во освіти і науки України,; Одес. нац. політехн. ун-т. – Одеса, **2016**. – Вип. 34. – С. 207–223.

Ф. Я. Фортинський. – С. 210.

2018

155. **Стельмах С. П.** Культурний трансфер та інтеграція України в освітньо-науковий простір Європи у XIX – на початку XX століття / С. П. Стельмах // Україна в культурному та політичному

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

просторі Європи : нариси історії : монографія / [Машевський О. П. та ін.; відп. ред.: О. П. Машевський, С. П. Стельмах] ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, **2018**. – С. 100–131.

Ф. Я. Фортинський. – С. 115, 116, 129.

2019

156. **Орищенко І.** Викладання та дослідження історії середніх віків у Київському університеті Св. Володимира в контексті урядової політики 30-х рр. XIX – поч. XX ст. (за матеріалами рідкісних видань з фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) / І. Орищенко // Абстракти доповідей та програма Міжнародної наукової конференції «Суспільства середньовічного та раннього нового часу і їх цивілізаційна спадщина "Ver Kyiviens"» / [Каф. історії стародав. світу та серед. віків КНУ імені Тараса Шевченка ; за ред. О. Охріменка]. – Київ, **2019**. – С. 34.

«В Київському університеті вивчення всесвітньої історії, знаходилось на високому рівні завдяки науково-викладацькій діяльності Ф. Я. Фортинського та І. В. Лучицького. Найбільш популярним напрямком дослідження історії середніх віків став соціально-економічний».

157. **Рудь М.** Історична минувшина полабсько-прибалтійських слов'ян у науковому доробку вчених Київського університету Св. Володимира другої половини XIX – початку XX ст. / М. Рудь // Абстракти доповідей та програма Міжнародної наукової конференції «Суспільства середньовічного та раннього нового часу і їх цивілізаційна спадщина "Ver Kyiviens"» / [Каф. історії стародав. світу та серед. віків КНУ імені Тараса Шевченка ; за ред. О. Охріменка]. – Київ, **2019**. – С. 36–37.

«...над вивченням історії полабсько-прибалтійських слов'ян і слов'яно-німецьких відносин у XII–XIV ст. працював відомий

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

вітчизняний історик-медієвист, ректор Університету Св. Володимира у 1890–1902 р. Ф. Я. Фортинський».

158. **Фортинський** Федір Якович (1846–1902) / В. А. Короткий, О. Д. Рожко, Т. В. Самчук, А. Г. Соломаха // Актові промови в Університеті Св. Володимира : [у 3 т.] : навч.-метод. посіб. для забезпечення вивч. дисципліни «Вступ до університетських студій» студентами 1 курсу Київ нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка] / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; [упоряд. і авт. вступ. ст.: В. А. Короткий (кер. авт. кол.), О. Д. Рожко, Т. В. Самчук, А. Г. Соломаха ; за ред. Л. В. Губерського]. – Київ, **2019**. – Т. 3 : 1877–1915. – С. 80. – (Університетська минувшина)

159. **Фортинський** Федір Якович // Професори Київського університету : корот. біограф. довід. / [редкол.: Л. В. Губерський (голова), О. К. Закусило (заст. голови), В. А. Бугров та ін.]. – Київ, **2019**. – С. 529.

160. **Oryshenko I.** Teaching and research of medieval history in the St. Volodymyr University of Kyiv in the context of governmental politics of the 1830s – begining of the 20th c. / I. Oryshenko // Абстракти доповідей та програма Міжнародної наукової конференції «Суспільства середньовічного та раннього нового часу і їх цивілізаційна спадщина "Ver Kyiviens"» / [Каф. історії стародав. світу та серед. віків КНУ імені Тараса Шевченка ; за ред. О. Охріменка]. – Київ, **2019**. – P. 35.

161. **Rud M.** The historical past of the Polabian-Baltic in the works f the scientists of the St. Volodymyr University of Kyiv of the second half of the 19th – early 20th centuries / M. Rud // Абстракти доповідей та програма Міжнародної наукової конференції «Суспільства середньовічного та раннього нового часу і їх цивілізаційна спадщина

Наукова бібліотека імені М. Максимовича

"Ver Kyiviens"» / [Каф. історії стародав. світу та серед. віків КНУ імені Тараса Шевченка ; за ред. О. Охріменка]. – Київ, **2019**. – Р. 37–38.

Ф. Я. Фортинський. – С. 37–38.

Наукова бібліотека імені М. Максимовича